

تنها زیستگاه فندق شرق کشور در انزوا

غفلت از ذخیره گاه های ژنتیک

عکس: آرش یو

لزوم تدوین برنامه اصولی برای حفظ ذخایر ژنتیک لازم است

بهروز

تا چند سال قبل هنگامی که به روستاهایی مانند «جوزک»، «درکش» و «کشاک» می رفتیم تراکم درختان بلوط، فندق و زالزالک آن قدر زیاد بود که سقف آسمان را نمی شد به راحتی دید. در آن روزها اگر چه طبیعت دست و دل‌بازانه محبت خود را نثار جنگل ها می کرد اما مردم نمی گذاشتند که درختان نفس راحت بکشند و تخریب جنگل ها به ویژه در مناطقی که همسایه روستا و زمین کشاورزی بودند دمار از روزگار جنگل های ما در می آورد. بوته کنی و قطع درختان برای تأمین سوخت مهمترین دلیل تخریب جنگل ها بود و خوشبختانه قاقاق چوپ یا کم بود و یا از چشم ها پنهان می ماند، در این میان، وضعیت ذخایر ژنتیک استان، یعنی گونه هایی که بر اساس قوانین برنامه های پنجم و ششم باید برای حفظ و احیای آن ها برنامه ریزی شود، مخاطره آمیز است و در حفاظت از آن ها حتی جداسازی و حصار کشی هم مغفول مانده است. به گفته کارشناسان شرایط طبیعی و موقعیت جغرافیایی خراسان شمالی طوری است که این استان را در تقاطع ۲ ناحیه روشی مهم ایران -تورانی- با وسعتی بیش از ۴۰۹ هزار و ۵۴۹ هکتار و ناحیه روشی هیرکانی با وسعتی بیش از ۲۵ هزار هکتار قرار داده و ۱۱ هزار هکتار از این جنگل ها شامل زالزالک، فندق، ارس و پسته ذخیره گاه ژنتیکی گیاهی و حفظ و توسعه و نگهداری آن ها واجب است.

ذخایر ژنتیکی

فعالیت های پراکنده و مقطعی در مورد حفاظت از زیستگاه های ذخایر ژنتیکی دستیابی به اهداف برنامه های توسعه را کند کرده است. یک کارشناس ارشد جنگلداری با بیان این مطلب می گوید: فعالیت های مربوط به حفاظت و استفاده از منابع ژنتیکی در ایران ۵۰ سال قدمت دارد و این فعالیت ها به صورت پراکنده و مقطعی است.

«بهارلو» بیان می کند: حفاظت و حراست از ذخایر ژنتیکی از آن جهت اهمیت دارد که این ذخایر به عنوان پایه و مبنای توسعه کشور و تحقیقات در علوم زیستی، زیست فناوری، امنیت غذایی و دستیابی به اهداف چشم انداز ۲۰ ساله کشور در نظر گرفته شده است. وی ادامه می دهد: ارقام بومی محصولات کشاورزی و گونه های وحشی خویشاوند آن ها که قسمت اعظم منابع ژنتیکی کشور را تشکیل می دهند به علت دارا بودن ژن های مفیدی که نشانگر وجود صفات ارزنده آن ها است به عنوان مهم ترین ثروت ملی و دست افزار رسیدن به خودکفایی کشاورزی و امنیت ملی مورد استفاده قرار می گیرند و به همین دلیل حفاظت و صیانت از ذخایر ژنتیکی به عنوان ثروتی عظیم و ظرفیت‌ساز در استفاده پهنه از آن برای اقتصاد ملی در سیاست‌های کلان کشور در این برنامه ها مورد توجه قرار گرفته است.

وی ادامه می دهد: اگر چه با الحاق رسمی ایران به معاهده بین‌المللی ایمنی زیستی زمینه‌های قانونی حفظ و صیانت از حقوق ملی بر ذخایر توارثی کشور فراهم و راه برای تدوین ساز و کار مناسب و ملی حفاظت و بهره‌برداری از ذخایر ژنتیکی گیاهی ایجاد شد اما هنوز در اول این راه دراز هستیم.

وی خاطر نشان می کند: علاوه بر حفظ جنگل ها به عنوان یک وظیفه ملی، شناسایی ذخایری که نسبت به دیگر گونه ها در خطر است و معضل انقراض، آنها را تهدید می کند نیز مسئله مهمی است و در خراسان شمالی هم تنها ذخیره گاه فندق در شرق کشور است. «بهارلو» تأکید می کند: علاوه بر این ها ذخیره گاه ژنتیک

← ۱- اثری از فتودور داستایوسکی- شبه جزیره

۱- ای سردسیر در شمال آمریکا

۲- ضمیر جمع- روبند- از سبزی های صحرایی که به

۳- پشمیانی- واحد پول آلمان- علامت و نشان

۴- از سنگ های قیمتی معادن نیشابور- مثل و شبیه-

جانشین او

۵- بازگردانیدن- لوا و پرچم- رفتار از روی ناز- رکن

۶- واپایه

۶- جوان- شهری در استان خوزستان- گیاه نورسته

۷- پرنده ای صحرای زیست- آنچه یی رنج و مشقت به

دست آید- سرباز نیروی دریایی

۸- به نقل از کتاب الکافی پیامبر گرامی اسلام(ص)

فرمودند: هر که این سوره مبارک را هنگام خواب سه

مرتبه بخواند خداوند تبارک و تعالی پنجاه هزار ملک را

بر او موکل می نماید تا در آسمان حراستش نمایند

۹- رنگین- زمان بی آغاز- فیزیکدان انگلیسی و کاشف

گاز آرگون

۱۰- محصول درخت- عاجز و درمانده- درخت انداز

۱۱- خانه- ابزار درو- زیرک- راه یی پایان

۱۲- مایه اصلی- موسیقی- نوعی ماشین مولد انرژی

که پره های آن با قوه برق، آب یا پخار حرکت کند

روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی خراسان شمالی

ما ذخایر ژنتیکی چرا مهم است و باید به آن

پرداخته شود؟ یک کارشناس محیط زیست در این مورد می گوید: ذخیره گاه های جنگلی یکی از اصلی ترین ذخایر ژنتیکی گیاهی گونه هایی که کمیاب یا رو به انقراض است، محسوب می

گونه های در معرض انقراض

اما ذخایر ژنتیکی چرا مهم است و باید به آن پرداخته شود؟ یک کارشناس محیط زیست در این مورد می گوید: ذخیره گاه های جنگلی یکی از اصلی ترین ذخایر ژنتیکی گیاهی گونه هایی که کمیاب یا رو به انقراض است، محسوب می

شوند.

«آل یاسین» در مورد نحوه انتخاب این ذخیره گاه ها اضافه می کند: ذخیره گاه های جنگلی از رویشگاه های گونه های بومی که از نظر ژنتیکی در مقایسه با رویشگاه های دیگر همان گونه دارای برتری است، انتخاب می شود و تدوین یک برنامه جامع و اصلی برای حفظ این ذخیره گاه ها و حراست بیشتر از آنها به عنوان مکان هایی ارزشمند ضروری است.

وی با بیان این که حفاظت از گونه های نادر و در حال انقراض تنها به یک کشور و یا مردم خاصی تعلق ندارد، خاطر نشان می کند: حفظ ذخیره گاه های ژنتیکی باید به عنوان مسئله ای فراملی در نظر گرفته شود.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

وی در مورد گونه های موجود در ذخیره گاه های جنگلی استان عنوان می کند: گونه های موجود

در این ذخیره گاه ها بازمانده دوران چند هزار ساله است که برای حفاظت و توسعه کشت آن

است.

متأسفانه در این منطقه به دلیل بهره برداری

مفرط، بذری نیز باقی نمی ماند و از سویی همراه این گونه که به طور پراکنده در ۸ هکتار

واقع شده، گونه های دیگری نیز قرار دارند.

«آل یاسین» اضافه می کند: هم جواری زمین

های کشاورزی و نفوذ آن به داخل این زیستگاه

چرای دام و بهره برداری غیراصولی از درختان

موجود در منطقه به ویژه فندق از مشکلات و

تهدیدات پیش روی این ذخیره گاه محسوب

می شود و از سویی تعیین نکردن مرز مشخص

منطقه برای امور اصلاحی و حصار کشی نیز از

مشکلات مهم اجرای طرح ذخیره گاه فندق

است.

نبودبرنامه منسجم

«ثروتی» نماینده ۵ شهرستان استان می

گوید: در اجرای طرح باغ های پسته در استان

با وجود این که باید طی یک برنامه منسجم

۳ هزار هکتار باغ پسته ایجاد می شد اما این

اتفاق نیفتاده و فقط هزار هکتار باغ پسته در

دست ایجاد است، وی خاطرنشان می کند: در

سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور توجه خاصی

به حفاظت تنوع زیستی شده است و در بند ۲

پهنه براساس استعداد منابع و حمایت موثر از

ابلاغ شد تا در شناسایی و حفاظت منابع آب

و خاک و ذخایر ژنتیکی گیاهی- جانوری و

بالا بردن غنای حیاتی خاک ها و بهره برداری

«سیاست های کلی منابع طبیعی» به دولت

سرمایه گذاری در آن تلاش کند.

وی با بیان این که در برنامه های توسعه ای هم

توجه ویژه ای به انجام تحقیقات کاربردی در

این زمینه شده است، می گوید: در برنامه های

توسعه کشور، دولت موظف شده است تا به

رشد تولیدات و بهره برداری پایدار از این

منابع، با اجرای طرح های مختلف از جمله

حفظ و حراست از منابع پایه و ذخایر ژنتیکی و

هماهنگی در جهت مدیریت یکپارچه منابع پایه

و ناهیدنه کردن مشارکت مردمی اقدام کند.

تنها زیستگاه فندق شرق کشور

مدیر جنگلداری اداره کل منابع طبیعی و

آبخیزداری خراسان شمالی هم در این مورد

می گوید: خراسان شمالی دارای تنها زیستگاه

فندق شرق کشور است.

«وحید» می افزاید: این زیستگاه به طور کامل

محصور شده است و با توجه به انجام عملیات

جنگلداری به دنبال توسعه این زیستگاه در

استان هستیم.

وی می افزاید: از سوی دیگر با مذاکراتی که

با سازمان جهاد کشاورزی استان انجام شده

است، قرار بر این شد تا این سازمان نیز طرح

توسعه باغ های فندق را اجرایی کند.

وی با بیان این که ۱۱ هزار هکتار ذخیره گاه

ژنتیکی گیاهی در این استان وجود دارد، اظهار

می کند: این ذخیره گاه ها شامل زالزالک، فندق،

ارس و پسته است.

ذخیره گاه های منحصربه فرد

وی از ذخیره گاه زالزالک به عنوان یکی از

ذخیره گاه های منحصربه فرد در کشور یاد و

عنوان می کند: بذرکاری در ذخیره گاه ژنتیک

زالزالک انجام شده است و مساحت این ذخیره

گاه منحصربه فرد افزایش پیدا می کند و هم

۴۵هکتار این گونه را به همراه گونه های دیگر

همچون افرا کرکو و داغداغان غرس کرده ایم.

وی در عین حال می گوید: مساحت زیستگاه

فندق در استان فقط ۸ هکتار است و با اقداماتی

که انجام شده است این مساحت کاهش پیدا

نکرده است و مدیریت و بهره برداری از آن را

مردم خود انجام می دهند.

وی با بیان این که پسته یکی دیگر از ذخیره

گاه های گیاهی این استان است، عنوان

می کند: طی سال جاری این گونه گیاهی در

برداغی مانده و سملقان در قالب ۳۰ هزار اصله

غرس شده است اما برای توسعه و استفاده از

این ذخایر برنامه خاصی نداریم و برنامه های

حفظ و نگهداری در دل طرح های حفاظتی و

احیا قرار دارد که برای جنگل های استان اجرا

می شود.

۵۲۲هکتار باغ پسته بارور

مدیر امور باغبانی سازمان جهاد کشاورزی هم

با بیان این که هزار و ۳۱۷ هکتار باغ پسته در

استان داریم، می گوید: از این سطح ۵۵۲

هکتار بارور و بقیه غیر بارور هستند و برای

افزایش این سطح هم برنامه ریزی کرده ایم.

با وجود این که گفته می شود ۱۱ هزار هکتار

ذخیره گاه ژنتیکی گیاهی در این استان وجود

دارد، اما گویا برنامه یا طرحی که به نگهداری

و توسعه این ذخایر بینجامد وجود ندارد و یا به

گفته مدیر جنگلداری در دل طرح هایی که

برای توسعه جنگل ها انجام می شود، مستتر

است و با این احوال کاهش نیافتن این ذخایر

هم جای شکر دارد.

افشره

فعالیت های پراکنده و مقطعی در مورد حفاظت از زیستگاه های ذخایر ژنتیکی دستیابی به اهداف برنامه های توسعه را کند کرده است در حالی که وضعیت ذخایر ژنتیک استان، یعنی گونه هایی که بر اساس قوانین برنامه های پنجم و ششم باید برای حفظ و احیای آن ها برنامه ریزی شود، مخاطره آمیز است و در حفاظت از برخی از این زیستگاه ها حتی جداسازی و حصار کشی هم مغفول مانده است.

گزارش

یادداشت

صیانت از جنگل ها و افزایش درآمد روستاییان

گروه گزارش-جنگل ها به عنوان ماوای متنوع ترین جوامع زیستی جهان و غنی ترین تنوع زیستی زمین هستند که توانایی تعدیل آب و هوای جهان را دارند و شرایط آب و هوایی زمین را پایدار نگه می دارند. این نقش آنها به حدی مهم است که حفظ و احیای ذخایر جنگلی همیشه در اولویت برنامه و سیاست های دولت ها قرار می گیرد، به نحوی که با تخریب جنگل ها و منابع طبیعی برخورد و دست متصرفان از اراضی جنگلی کوتاه می شود.

با وجود تلاش های متولیان، برای حفظ ذخایر ژنتیکی جنگلی و احیای آن ها، این امر به دلایلی از جمله کمبود اعتبار به خوبی اجرایی نمی شود. خراسان شمالی نیز با وجود داشتن ۴۳۴ هزار و ۵۵۰ هکتار اراضی جنگلی هنوز نتوانسته به خوبی به صیانت از جنگل های خود بپردازد که بخش بزرگی از آن در گرو فقدان و کمبودهایی است که در صورت ادامه یافتن ریشه اراضی سبز جنگلی را خشکانده و تبعات شومی دامن گیر استان می کند.

با این که بخشی از حوادثی که در این استان موجب نابودی جنگل ها می شود، ارتباط مستقیمی با تغییرات اقلیمی و خشکسالی های بی در پی دارد اما این امر ناقض عوامل انسانی دخیل در این ماجرا نیست. به نحوی که طبق گفته مسئولان، در آتش سوزی سال گذشته بخشی از جنگل گلستان نیز عامل انسانی دخالت داشته است.

بررسی دقیق وضعیت کنونی احیای جنگل ها در استان، نشانگر عقب ماندن استان از صیانت از جنگل ها و ریه های زمین است زیرا روند تخریب جنگل ها و فرآیند احیا و نگهداری آن ها در تراز با یکدیگر نبوده و کفه تخریب پایین و سنگین تر است.

به گفته کارشناسان، اجرایی نشدن بخشی از مصوبات در این بخش به دلیل اختصاص نیافتن اعتبار کافی و لازم است. خوب به خاطر داریم، سال ۸۹ بود که توافق بین سازمان جنگل ها و مراتع آبخیزداری کشور منعقد شد تا با توجه به ارزش ژنتیکی جنگل های هیرکانی خراسان شمالی، از محل طرح ملی صیانت از جنگل های شمال به جنگل های استان نیز اعتبار اختصاص یابد، که در سال نخست اجرای طرح تنها ۸۶ میلیون تومان اعتبار ملی بدین منظور در نظر گرفته شد که برای ۲۵ هزار هکتار اراضی جنگلی استان هزینه شد.

بر اساس اخبار، با این که قرار بود در سال ۹۰ برای بقیه سطح جنگل های هیرکانی این استان تا سطح ۲۵ هزار هکتار نیز طرح جنگل داری غیرچوبی در راستای مدیریت جنگل و افزایش کمیت و کیفیت آن تهیه و تأمین اعتبار شود اما این مهم به طور کامل اجرایی نشد.

با این که در این سال ها تلاش های بسیاری از جمله قرق و خلع ید اراضی جنگلی شکل گرفت اما یک پای حفاظت از جنگل های استان همچنان می لنگد.

تلخی این ماجرا از آن جا مشخص می شود که متوجه شویم بخشی از گونه های گیاهی جنگلی استان با خطر نابودی و انقراض مواجه است و صیانت از آن ها با موانعی همراه است.

حفظ منابع طبیعی استان، نه تنها برای سالم سازی محیط و چشم انداز زیست محیطی و توسعه پایدار مهم است که تأثیر شگرفی در اقتصاد منطقه دارد، بر همین اساس، حفظ و نگهداری از جنگل های هیرکانی استان از مهم ترین فعالیت هایی است که باید به درستی انجام شود زیرا احیای جنگل های از رفته با دشواری های متعددی همراه است و منابع مالی بسیاری را طلب می کند.

حفظ ذخایر جنگلی به ویژه ناحیه روشنی هیرکانی استان با توجه به شرایط توپوگرافی، پوشش گیاهی منحصربه فرد و پتانسیل های اقتصادی دارای اهمیتی خاص است که می تواند بخش قابل توجهی از درآمد اقتصادی خانوار های روستایی منطقه را تشکیل دهد.

اختصاص اعتبار لازم، کنترل عوامل انسانی دخیل در نابودی ذخایر جنگلی، کنترل دام مزاد و اجرای دقیق قرق از جمله فعالیت هایی است که می تواند در پیشبرد سیاست های دولت در این بخش کارگشا باشدو توسعه همه جانبه را برای استان به ارمغان بیاورد.

گفت و گو

یک کارشناس ارشد زیست فناوری:

لزوم حفظ ذخایر ژنتیک از دستبردهای زیستی

ذخایر ژنتیک را باید از دستبردهای زیستی حفظ کنیم. یک کارشناس ارشد زیست فناوری با بیان این مطلب در گفت و گو با خبرنگار ما گفت: سهل انگاری در بسیاری از موارد در حوزه منابع طبیعی و کشاورزی موجب شده است تا ذخایر ژنتیکی ما در حوزه گیاهی به تاراج برود.

«علی محمد بیاتی» افزود: سهل انگاری در حوزه کشاورزی موجب شده محصولات با ارزش و ثروت افزایی همچون پسته، زعفران و انار از تولید انحصاری ایران خارج شود.

وی ادامه داد: این موارد که مانند آن بسیار است موجب وارد شدن خسارت های سنگینی به کشاورزان شده است. وی تصریح کرد: خراسان شمالی نیز از استان هایی است که ذخایر گیاهی و دامی آن مانند فندق و گوسفند کردی قابل توجه است.

وی با بیان این که وظیفه حفظ و نگهداری ذخایر ژنتیکی در حوزه گیاهی بر عهده وزارت کشاورزی است، تصریح کرد: حفظ و نگهداری به این معنا نیست که مردم و محققان اجازه بهره برداری از آنها را نداشته باشند بلکه باید بهره برداری تجاری از منابع ملی در خارج از کشور با استفاده داخلی جدا شود. وی ادامه داد: در کشور خودمان دسترسی افراد به ذخایر ژنتیکی هیچ ممنوعیتی ندارد اما نکته ای که در تمام دنیا به آن توجه می شود این است که منابع ژنتیک هر کشور را جزو ذخایر آن کشور می دانند و اگر کشور دیگری بخواهد از آن استفاده تجاری کند، با قانون طرف است و در کشورهای دیگر قوانینی حاکم است که طبق آن اگر بذری یا گیاهی به کیف مسافری پیدا شود، تا مراحل قانونی مثل قرنطینه انجام نشود، امکان ورود به آن کشور را نخواهد داشت.

وی با تأکید بر لزوم ایجاد یک بانک فراگیر از اطلاعات ذخیره های ژنتیکی استان بیان کرد: نگهداری از نمونه های ژنتیکی بدون این که این نمونه ها شناسنامه داشته باشند بانک تلقی نمی شود و آن گاه می توان گفت بانک فراگیری در این مورد داریم که موارد نگهداری شده دارای شناسنامه باشد.

باصفحه ورزش همراه باشید

صفحه ورزش را می توانید ۳ روز در

هفته در روزنامه خراسان شمالی بخوانید.

همچنین می توانید در دل ها، مطالب علمی، نظرات، انتقادات و پیشنهاد های خود را در مورد اوضاع ورزش استان و صفحه ورزش از طریق شماره تلفن های دفتر روزنامه خراسان شمالی و یا ایمیل shomalinews@gmail.com، با عنوان «صفحه ورزش»، ارسال کنید.

	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱
--	----	----	----	----	----